

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ฉบับที่ 2 (ช่วงครึ่งแผน) ประจำปี พ.ศ. 2552-2554

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร. ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด และคณะ
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

เสนอต่อ

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

ที่ปรึกษา

1. นายพิทยา จินาวัฒน์	อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
2. นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช	รองอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
3. นายไพฑูรย์ สว่างกมล	รองอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
4. นางจันทร์ชม จินตยานนท์	ผู้อำนวยการสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย
และจำเลยในคดีอาญา
5. นางสาวเอมอร เสียงใหญ่	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการระงับข้อพิพาท

คณะผู้ทำการศึกษา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด	หัวหน้าโครงการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา สาเร็จผล	รองหัวหน้าโครงการ
3. พ.ต.อ.ดร.สัญญา เนียมประดิษฐ์	รองหัวหน้าโครงการ
4. นางสาวทิวาวรรณ อายุวัฒน์	ผู้ช่วยนักวิจัย
5. นายอภิชาติ ธนรุจิวงศ์	ผู้ช่วยนักวิจัย

คณะทำงาน

1. นายสมชาย คมกริส	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
2. นางสาวจิฬารัตน์ ตามชู	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
3. นางสาวปัทมา ช่างต่อ	นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ
4. นางสาวปุนรดา สมจิตรดี	นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ
5. นายอานนท์ ยิ่งคุณ	นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ
6. นางสาวนัญญรัฐ จันทสาร	พนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
7. นางสาวพัชรีย์ ออละเอี่ยม	ผู้ช่วยปฏิบัติงานด้านสารสนเทศ

ผู้ช่วยสรุปหน่วยงานรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนฯ

1. นางปภัศสรา รัตตะรังสี	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ
2. นายพงศธร เขาวรัตน์	นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ
3. นายกรกฤษณ์ ปราบเขต	นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ
4. นางสาวจิรภรณ์ ศิริพลัง	นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ
5. นางสาวชุตินา ภูมิแก้ว	พนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
6. นายมงคล พุกพูน	ผู้ช่วยปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชน
7. นางสาวปณิตตรา ศรีไชย	ผู้ช่วยปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชน

สารบัญ

	หน้า
1. บทนำ	1-2
2. วัตถุประสงค์	2
3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
4. วิธีการ	3
5. เครื่องมือการเก็บข้อมูล	4
6. ความสำเร็จและผลการประเมิน	5-14
6.1 การประเมินเป้าหมายหลัก	
6.2 การประเมินความก้าวหน้าของการนำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (ปี พ.ศ. 2552-2554)	
6.3 การประเมินผลการบรรลุตัวชี้วัด	
6.4 ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาางานด้านสิทธิมนุษยชน	
6.5 ปัญหาในการดำเนินงานขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (ช่วงครึ่งแผน) พ.ศ. 2552-2554	
7. เส้นทางข้างหน้าและอนาคตที่ท้าทาย	14-22
7.1 ภารกิจที่ท้าทาย แบ่งออกเป็น 4 มิติตามประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนสิทธิมนุษยชนฯ ฉบับที่ 2	
7.2 ภารกิจที่ท้าทายในแต่ละประเด็นสิทธิมนุษยชน	
8. บทสรุปและข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนภารกิจแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	22

บทสรุปผู้บริหาร

1. บทนำ

แนวคิดเรื่องแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้พัฒนามาจากส่วนหนึ่งของการประชุมระดับโลก ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่จัดขึ้นในกรุงเวียนนา เมื่อปี ค.ศ. 1993 ที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เป็นเรื่องสำคัญอันดับแรก และองค์การสหประชาชาติยังได้จัดทำคู่มือ Handbook on National Human Rights Plans of Action ซึ่งเป็นคู่มือที่กำหนดแนวทางหรือกระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของสหประชาชาติ เพื่อให้แต่ละประเทศได้นำมาปรับใช้กำหนดเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ ประเทศไทยเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และการเข้าร่วมเป็นภาคีสถิติสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ทำให้เกิดพันธะผูกพันในการต้องปฏิบัติตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมไปถึงข้อตกลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการประชุมระดับโลกด้วย เพื่อส่งเสริม ปกป้อง คุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชนในชาติ

ด้วยเหตุนี้ ในโอกาสครบรอบ 50 ปี ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ รัฐบาลได้หันมาให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงได้จัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทแห่งชาติด้านสิทธิมนุษยชนขึ้น ซึ่งเป็นแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับแรกของประเทศไทย ช่วงเวลาที่ประกาศใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 - 2548 ต่อมาเมื่อแผนฯ ฉบับแรก หมดวาระลง ในระหว่างที่แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ยังมีได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการ คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2550 เห็นชอบให้หน่วยงานต่างๆ ถือปฏิบัติตามแผนฯ ฉบับแรกไปพลางก่อนจนกว่าแผนฯ ฉบับที่ 2 จะแล้วเสร็จและประกาศใช้ โดยกรอบนโยบายและแผนฯ ฉบับแรก จะครอบคลุมประเด็นสิทธิมนุษยชนทั้ง 11 ด้าน 20 กลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งได้ทำการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับแรก มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 - พ.ศ. 2550 พบว่า กว่าร้อยละ 70 ของหน่วยงานกลุ่มเป้าหมายมีการนำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติ สำหรับการติดตามและประเมินผล ในปี พ.ศ. 2551 ได้ขยายกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมจากเดิมที่ติดตามเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ ระดับกระทรวง กรม ขยายการติดตามไปถึงหน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น (ที่เป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด กทม. และพัทยา) รวมทั้งสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรอื่นและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์กรของรัฐรูปแบบใหม่ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน รวมจำนวนทั้งสิ้น 671 หน่วยงาน พบว่า มีหน่วยงานที่มีผลการปฏิบัติตามหรือปฏิบัติสอดคล้องกับนโยบายและแผนแม่บทแห่งชาติด้านสิทธิมนุษยชน (แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 1) จำนวน 231 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 61.76 และโครงการ/กิจกรรมของหน่วยงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ที่มีความสอดคล้องกับนโยบายและแผนแม่บทแห่งชาติด้านสิทธิมนุษยชนฯ จำนวนทั้งสิ้น 5,154 โครงการ/กิจกรรม

ประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (ช่วงครึ่งแผน) ประจำปี พ.ศ. 2552 - 2554

แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงเป็นมาตรการหรือเครื่องมือหนึ่งให้กับหน่วยงานทุกภาคส่วน นำไปใช้ป้องกัน ส่งเสริม ค้ำครอง พัฒนากฎหมายและพัฒนาเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชน ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2552 เห็นชอบและประกาศใช้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2552-2556) ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ด้วยการแปลงแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ไปสู่แผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติราชการกระทรวง กรม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนพัฒนาองค์กรชุมชน แผนพัฒนาขององค์กรในระดับภูมิภาค แผนพัฒนาองค์กรสาธารณะ ตลอดจนแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดทำเป็นโครงการ/กิจกรรม เพื่อรองรับการดำเนินการกิจกรรมสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังนั้น ที่ผ่านมารวมค้ำครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ส่งเสริมให้มีการนำแผนสิทธิมนุษยชนฯ ฉบับที่ 2 ไปสู่การปฏิบัติ ที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายจากทุกภาคส่วน รวมหน่วยงานนำร่องประมาณ 9,625 หน่วยงาน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2552-2556) ประกาศใช้อย่างเป็นทางการแล้ว แต่ยังขาดการประเมินผลลัพธ์ (Outcome) อย่างเป็นระบบว่าการนำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติจะส่งผลสำเร็จอย่างไรต่อการดำเนินงาน ส่งเสริม ปกป้อง ค้ำครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย และมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดที่จะบ่งบอกได้จึงขึ้นอยู่กับ “การประเมินผล (Evaluation)” ดังนั้น เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนทำการประเมินผลการดำเนินงานครบตามระยะเวลาของแผนฯ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจึงได้ทำการติดตาม (Monitoring) ผลการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ที่ผ่านมามาในปี พ.ศ. 2552-2554 ของหน่วยงานจากทุกภาคส่วน ประมาณ 9,625 แห่ง ตามแบบฟอร์มที่กำหนดไว้ ซึ่งมีหลายหน่วยงานที่ได้รายงานผลการดำเนินงานมาแล้ว เพื่อเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการที่จะทำการประเมินผล ดังนั้นการประเมินผลในครั้งนี้ จะเป็นการประเมินผลนำร่องว่าการดำเนินงานตามแผนฯ ฉบับที่ 2 ในช่วงครึ่งแผน (2552-2554) ว่าบรรลุตามเป้าหมายหลักและการประเมินผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ รวมไปถึงการบรรลุผลตามตัวชี้วัดทั้งในระดับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ (จำนวน 27 ตัวชี้วัด) อย่างเป็นระบบ จึงมีความจำเป็นต้องประเมินผลโครงการ “ประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (ช่วงครึ่งแผน) ประจำปี พ.ศ. 2552-2554”

2. วัตถุประสงค์

การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ช่วงครึ่งแรกของแผน (พ.ศ. 2552-2554) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานขับเคลื่อนแผนฯ สามประการ โดยประการแรกเพื่อประเมินผลการบรรลุเป้าหมายหลักและผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ประการที่สอง

เพื่อประเมิน ความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ประการที่สาม เพื่อประเมินการบรรลุตามตัวชี้วัดของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 จำนวน 27 ตัวชี้วัด

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การประเมินผลนำร่องในช่วงครึ่งทางของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคในการวัดผลลัพธ์ของการดำเนินงาน กระบวนการในการนำแผนฯ ไปปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการประเมินจะเป็นแนวทางในการนำไปปรับปรุงแก้ไขแนวทางการดำเนินงานของแผนฯ และเพื่อประโยชน์ สำหรับฝ่ายนโยบาย ในการนำเสนอรายงานคณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณา เพื่อวางนโยบายการส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในภาพรวม ของประเทศ ต่อไป

4. วิธีการ

วิธีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ช่วงครึ่งแรกของแผน (พ.ศ. 2552-2554) ใช้รูปแบบการประเมินแบบประสิทธิผล (Effectiveness Model) ที่เป็นตัวแบบการประเมิน ตามเป้าประสงค์ (Goals Attainment Model) **วิธีการใช้การผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และการมีส่วนร่วม** วิธีการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิและทุติยภูมิ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เอกสาร และการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ระยะเวลาการดำเนินงาน 6 เดือน 20 วัน (มีนาคม ถึง ตุลาคม 2555)

การเก็บข้อมูลทุติยภูมิใช้ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลสถิติการดำเนินงานตามแผนฯ สถิติของหน่วยงานต่างๆ ที่มีการเก็บวิเคราะห์เกี่ยวข้องกับแผนฯ การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินประกอบด้วย แบบรายงานผลการดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2552-2556) ขององค์กรเครือข่าย สิทธิมนุษยชนนำร่อง จำนวน 9,625 หน่วยงาน ในช่วงประจำปีงบประมาณ 2552 ถึง ปีงบประมาณ 2554 หน่วยงาน เป้าหมายในการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามแผนฯ ฉบับที่ 2 มีจำนวนทั้งหมด ประมาณ 9,625 หน่วยงาน ซึ่งหน่วยงาน ตามเป้าหมายแบ่งออกเป็น 5 ส่วนหลักๆ ได้แก่ 1) ภาครัฐที่เป็นส่วนราชการทั้งส่วนกลาง กระทรวง (20) กรม (153) ส่วนภูมิภาค (จังหวัด 75 จังหวัด) ส่วนท้องถิ่น (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7,853) รัฐวิสาหกิจ (65) องค์กรมหาชน (29) องค์กรของรัฐรูปแบบใหม่ (54) หน่วยงาน 2) สถาบันการศึกษา ภาครัฐ (91) ภาคเอกชน (67) และอาชีวศึกษา (405) หน่วยงาน 3) องค์กรอื่นและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ (9) หน่วยงาน 4) องค์กรภาคเอกชน (300) หน่วยงาน 5) องค์กรพัฒนาเอกชน/องค์กรสาธารณะ/องค์กรภาคประชาชน (504) หน่วยงาน

ประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (ช่วงครึ่งแผน) ประจำปี พ.ศ. 2552 - 2554

นอกจากนี้การรวบรวมข้อมูลการรายงานผลสถานการณ์หน่วยงานที่จัดทำรายงานสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ได้แก่ (1) รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในนามองค์กรอิสระ (2) รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของของฮิวแมนไรท์วอตช์ (Human rights watch) (3) รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย โดย สำนักงานประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนและแรงงาน (4) รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนขององค์กรนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International Report, AIR) (5) รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในนามองค์กรระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน OHCHR (6) รายงานทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยภายใต้กระบวนการ Universal Periodic Review (UPR)

สำหรับข้อมูลปฐมภูมิใช้การสำรวจข้อมูลภาคสนาม โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนจากกลุ่มเป้าหมายตามแผนสิทธิมนุษยชนฉบับที่ 2 ทั้งจากกลุ่มเด็กด้อยโอกาสในสถานพินิจจำนวน 196 คน และกลุ่มผู้ต้องขังและนักโทษในเรือนจำ จำนวน 100 คน และกลุ่มผู้เสียหายในคดีอาญา จำนวน 20 คนและกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือจำนวน 100 คน ส่วนประชาชนทั่วไปคัดเลือกจากเข้าถึงได้ง่ายและความสมัครใจ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 372 คนโดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนจากประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมในการจัดทำร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 3 ใน 5 พื้นที่ ได้แก่ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 788 คน

5. เครื่องมือการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

- 1) การสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นตามเป้าหมายหลักของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 เพื่อประเมินประเด็นเป้าหมายหลักว่า “สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์”
- 2) แบบฟอร์มกรอกข้อมูลรายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงาน เพื่อให้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับแผนสิทธิมนุษยชนฉบับที่ 2
- 3) สร้างแบบรายละเอียด (Template) คำอธิบายตัวชี้วัด ทั้ง 27 ตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 โดยบ่งบอกถึง ชื่อตัวชี้วัด หน่วยวัด คำอธิบาย เกณฑ์การให้คะแนน รายละเอียดข้อมูลพื้นฐาน แหล่งข้อมูล/วิธีการจัดเก็บข้อมูล สำหรับเป็นแบบอย่างในการจัดทำแบบรายละเอียด (Template) จัดทำโดยการวิเคราะห์ร่วมกับผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

6. ความสำเร็จและผลการประเมิน สรุปได้ ดังนี้

6.1 การประเมินเป้าหมายหลักตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ใน 2 ประเด็นสำคัญ ประเด็นแรก “สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์” มีแนวโน้มดีขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา สำหรับประเด็นที่ 2 เครือข่ายสิทธิมนุษยชนเข้มแข็งในทุกภูมิภาค และมีความตื่นตัวในเรื่องสิทธิมนุษยชน เพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานสากล ซึ่งยังไม่บรรลุเป้าหมายในช่วงครึ่งแผนแรก โดยยังประสบปัญหาในหลายประการ ได้แก่ (1) ปัญหาการขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชน (2) การจัดการความรู้ การถอดบทเรียนการปฏิบัติที่ดีด้านสิทธิมนุษยชน และการใช้ประโยชน์ในการปรับแผนงานของหน่วยงานตนเองและการถ่ายทอดให้กับผู้อื่น (3) การวิจัยในเรื่องสิทธิมนุษยชนที่มีค่อนข้างน้อยมาก

6.2 การประเมินความก้าวหน้าของการนำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (ปี พ.ศ. 2552-2554) ซึ่งในแต่ละปี มีการติดตามผลการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 กับหน่วยงานนำร่องทุกภาคส่วน จำนวน 9,625 แห่งต่อปี หน่วยงานนำร่องดังกล่าว ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับส่วนกลาง (กระทรวง/กรม) ส่วนภูมิภาค (ทั้ง 75 จังหวัด) ส่วนท้องถิ่น (อบจ. เทศบาล อบต. กรุงเทพฯ และพัทยา) องค์กรภาคเอกชน ภาคประชาชน รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน องค์กรของรัฐรูปแบบใหม่ สถาบันการศึกษาของรัฐ/เอกชน อาชีวศึกษา องค์กรศาล องค์กรอื่นๆ และองค์กรอิสระ โดยการติดตามผลการปฏิบัติตามแผนฯ ในระดับกรมฯ จะผ่านทางกระทรวงเป็นแกนกลางประสานและรวบรวมผลการดำเนินงาน สำหรับส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น จะประสานผ่านทางกระทรวงมหาดไทยส่งการลงถึงจังหวัดเพื่อให้จังหวัดเป็นแกนกลางประสานงานหน่วยงานภายในจังหวัด รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

(1) จากข้อมูลที่ได้รับจากการติดตามการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ในปี พ.ศ. 2552 มีหน่วยงานรายงานผลมาจำนวน 6,388 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 66.4 ไม่รายงานผลจำนวน 3,237 หน่วยงาน ปี พ.ศ. 2553 มีหน่วยงานรายงานมาจำนวน 6,482 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 67.3 ไม่รายงานผลจำนวน 3,143 หน่วยงาน และในปี พ.ศ. 2554 มีหน่วยงานรายงานจำนวน 3,426 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 35.6 ไม่รายงานผลจำนวน 6,199 หน่วยงาน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในภาพรวมระหว่างปีงบประมาณ 2552-2554 มีร้อยละของจำนวนหน่วยงานนำร่องรายงานผลเพิ่มขึ้นในปี 2553 แต่กลับลดลงในปี 2554 ซึ่งอาจบ่งชี้ว่ายังมีหน่วยงานนำร่องที่นำแผนฯ ไปปฏิบัติไม่ครบถ้วน อีกทั้งอาจเกิดจากความล่าช้าในการรายงานผลกลับมาให้ทราบ ซึ่งเลยระยะเวลาที่กำหนดไว้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะภาพรวมปีงบประมาณ 2552-2554 หน่วยงานนำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ไปสู่การปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 56.43 หรือประมาณมากกว่าครึ่งหนึ่งของหน่วยงานนำร่องทั้งหมด

ประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (ช่วงครึ่งแผน) ประจำปี พ.ศ. 2552 - 2554

(2) ภาพรวมปีงบประมาณ 2552-2554 เมื่อแยกแยะการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์แล้ว พบว่ายุทธศาสตร์ที่มีการดำเนินการมากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 (ป้องกัน) ร้อยละ 46 รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 (คุ้มครอง) ร้อยละ 31 ยุทธศาสตร์ที่ 4 (พัฒนาเครือข่าย) ร้อยละ 20 และยุทธศาสตร์ที่ 3 (มาตรการ/กลไก/กฎหมาย) ร้อยละ 3 ตามลำดับ

(3) งบประมาณที่หน่วยงานมีดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนทั้ง 10 ประเด็น โดยใช้จ่ายงบประมาณของแต่ละหน่วยงานมาดำเนินการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552-2554 ปรากฏ ดังนี้ (3.1) ปีงบประมาณ 2552 เป็นเงิน 6,593,660,413.70 บาท (3.2) ปีงบประมาณ 2553 เป็นเงิน 7,145,221,066.43 บาท (3.3) ปีงบประมาณ 2554 เป็นเงิน 53,687,901,635.98 บาท **รวมทั้งสิ้น 67,426,783,116.11 บาท**

6.3 การประเมินผลการบรรลุตัวชี้วัด เป็นการประเมินผลในภาพรวมของประเทศ โดยพิจารณาจากผลการดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ช่วงระหว่างปีงบประมาณ 2552-2554 ใน 4 ยุทธศาสตร์ ซึ่งกำหนดตัวชี้วัดไว้ 27 รายการ ผลการประเมินพบว่า บรรลุตามเป้าหมายจำนวน 5 ตัวชี้วัดและยังไม่บรรลุเป้าหมายจำนวน 22 ตัวชี้วัด เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดภาพรวมทั้งประเทศ ที่จะต้องเร่งพัฒนาขีดความสามารถในการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ในช่วงครึ่งหลัง (ปี พ.ศ. 2555-2556) รายละเอียดตัวชี้วัดที่ยังไม่บรรลุในแต่ละยุทธศาสตร์และที่บรรลุแล้วปรากฏ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ 1 ป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อให้เกิดความเสมอภาคตามความเป็นจริง นอกเหนือจากความเสมอภาคทาง กฎหมาย ผลการประเมินพบว่ายังไม่บรรลุเป้าหมายทั้ง 4 ตัวชี้วัด

ยุทธศาสตร์ 2 คุ้มครองสิทธิมนุษยชนในทุกกลุ่มเป้าหมายให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนพบว่ายังไม่บรรลุเป้าหมายทั้ง 6 ตัวชี้วัด

ยุทธศาสตร์ 3 พัฒนากฎหมายและกลไกทางกฎหมาย รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนพบว่า ยังไม่บรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ตัวชี้วัด

ยุทธศาสตร์ 4 พัฒนาองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนให้มีศักยภาพในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้มีความเข้มแข็งในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและพัฒนาไปสู่มาตรฐานสากล พบว่าบรรลุเป้าหมาย 5 ตัวชี้วัด แต่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย 9 ตัวชี้วัด

สำหรับตัวชี้วัดที่บรรลุเป้าหมายปรากฏในยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนให้มีศักยภาพในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้มีความเข้มแข็งในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและพัฒนาไปสู่มาตรฐานสากล ผลปรากฏ ดังนี้

(1) จำนวนหน่วยงานองค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมให้บริการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี แต่เมื่อมองในเชิงปริมาณจะพบว่ายังมีไม่มากนักไม่ถึงร้อยละ 10 กล่าวคือ ในปี 2552 มีองค์กรเครือข่ายที่สามารถให้บริการฯ เทียบสัดส่วนจาก 38 หน่วยงานจากทั้งหมด 9,625 หน่วยงาน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.39 และในปี 2553 เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.99 และในปี 2554 เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.68 ตามลำดับ (ตัวชี้วัดที่ 15 ร้อยละที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีขององค์กรเครือข่ายที่สามารถให้บริการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด)

(2) หน่วยงานองค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชน มีการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกันตั้งแต่ 2 หน่วยงาน มีจำนวนร้อยละเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี เทียบจากปี 2552 ที่มีหน่วยงานมีโครงการร่วมกัน 123 หน่วยงาน และในปี 2553 มีจำนวนหน่วยงานทำงานร่วมกันเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 69 และในปี 2554 มีจำนวนหน่วยงานทำงานร่วมกันเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 88 ตามลำดับซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งชี้ในทิศทางที่ดีขึ้น (ตัวชี้วัดที่ 16 ร้อยละที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีของพื้นที่ที่องค์กรเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้านร่วมกัน)

(3) แม้ว่าสัดส่วนระหว่างผู้บริหารชายและหญิงที่จะแสดงถึงความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและหญิง ยังคงไม่ถึงร้อยละ 50 อย่างไรก็ตามสัดส่วนผู้หญิงที่เป็นผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐเพิ่มขึ้น กล่าวคือในปี 2552 เพิ่มขึ้นร้อยละ 16 และ ในปี 2553 เพิ่มขึ้น 17 ตามลำดับ พบว่าแนวโน้มของสัดส่วนผู้หญิงที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บริหารเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ตัวชี้วัดที่ 25 สัดส่วนของหญิงที่เป็นผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี)

(4) แนวโน้มการถูกท้วงติงจากองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกติกาและอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เมื่อพิจารณาจากข้อท้วงติงมีสัดส่วนร้อยละที่ลดลง กล่าวคือมีข้อท้วงติงจำนวน 10 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2552 และลดลงร้อยละ 20 ในปี 2553 และปี 2554 คงที่แสดงถึงแนวโน้มที่ดีเมื่อพิจารณาถึงประเด็นที่มีการท้วงติงพบว่า ประกอบด้วย สิทธิทางการเมืองที่มีข้อท้วงติงในปี 2552 จำนวน 4 เรื่อง และในปี 2553 เพิ่มขึ้นร้อยละ 66.66 และปี 2554 คงที่ เสรีภาพในการแสดงออก กระบวนการยุติธรรม (โทษประหารชีวิต การทรมาน การจับกุมโดยพลการ) เมื่อเทียบจากข้อท้วงติงที่มีในปี 2552 จำนวน 3 เรื่อง และในปี 2553 ลดลงร้อยละ 200 และปี 2554 คงที่ ส่วนสิทธิผู้ลี้ภัยทางการเมืองคงที่ ดังนั้นประเด็นที่ทำหายที่กระทรวงยุติธรรมควรเร่งดำเนินการ ได้แก่ การดำเนินการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิทางการเมือง เสรีภาพในการแสดงออก กระบวนการยุติธรรม (โทษประหารชีวิต การทรมาน การจับกุมโดยพลการ) (ตัวชี้วัดที่ 26 ร้อยละที่ลดลงในแต่ละปีของข้อท้วงติงจากองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกติกาและอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ)

(5) แนวโน้มการถูกท้วงติงของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีต่อหน่วยงานเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกติกาและอนุสัญญาสิทธิมนุษยชน โดยภาพรวมทุกด้านมีร้อยละที่ลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึง ปี พ.ศ. 2554 กล่าวคือจากการมีข้อท้วงติงในปี 2552 จำนวน 65 เรื่อง แต่ในปี พ.ศ. 2553 ลดลง

ประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (ช่วงครึ่งแผน) ประจำปี พ.ศ. 2552 - 2554

ร้อยละ 72.3 และในปี พ.ศ. 2554 ลดลงร้อยละ 44.44 ตามลำดับ สำหรับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไม่เคยถูกท้วงติงมาก่อน กลับมีการท้วงติงเข้ามาถึง 5 เรื่อง ในปี 2554 และประเด็นสิทธิพลเมือง/สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ในปี 2552 มีจำนวน 2 เรื่อง แต่ลดลงร้อยละ 90 ในปี 2553 และกลับเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10 ในปี 2554 ซึ่งบ่งชี้ว่าได้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านนี้มากขึ้น ส่วนสิทธิชุมชนท้องถิ่นยังมีข้อท้วงติงเข้ามาทุกปี อย่างไรก็ตามสิทธิแรงงานและสิทธิในชีวิตและร่างกายไม่ปรากฏข้อท้วงติงในปี 2552 แต่มีข้อท้วงติง 2 เรื่อง ในปี 2553 และลดลง ร้อยละ 50 ในปี 2554 (ตัวชี้วัดที่ 27 ร้อยละที่ลดลงในแต่ละปีของข้อท้วงติงของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่มีต่อหน่วยงานในประเทศเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกติกา และอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏในรายงานต่อรัฐสภา)

6.4 ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาทางด้านสิทธิมนุษยชน จากการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ปีงบประมาณ 2552-2554 สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

(1) มิติด้านป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่

(1.1) กลุ่มที่มีโอกาสถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ประเมินผลจาก จำนวนข้อร้องเรียนของผู้ที่มีโอกาสถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในแต่ละกลุ่มเป้าหมายและแต่ละด้าน และสัดส่วนของคนที่มีโอกาสถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนที่จะเพิ่มขึ้นทุกปีและมีสัดส่วนของข้อร้องเรียนยังไม่ลดลง ได้แก่ **กลุ่มเด็ก** เทียบจากข้อร้องเรียนจำนวน 18 เรื่องในปี พ.ศ. 2552 และ ปี พ.ศ. 2553 สัดส่วนข้อร้องเรียนคงเดิม แต่ในปี 2554 เพิ่มขึ้นร้อยละ 110 **กลุ่มผู้สูงอายุ** เทียบจากข้อร้องเรียนจำนวน 14 เรื่องในปี พ.ศ. 2552 และ ในปี พ.ศ. 2553 ลดลงร้อยละ 50 และ ในปี 2554 เพิ่มขึ้นร้อยละ 28 **กลุ่มคนพิการ** เทียบจากข้อร้องเรียนจำนวน 2 เรื่องในปี พ.ศ. 2552 แต่ในปี 2553 คงที่ และในปี 2554 เพิ่มขึ้นร้อยละ 150 และ**กลุ่มชาติพันธุ์** เทียบจากข้อร้องเรียนจำนวน 10 เรื่องในปี พ.ศ. 2552 และในปี 2553 ลดลงร้อยละ 10 และในปี 2554 เพิ่มขึ้นร้อยละ 44 ซึ่งต้องมีการดำเนินการให้ความสำคัญในการป้องกันการถูกละเมิดอย่างจริงจังต่อไป แม้ว่าภาพรวมสัดส่วนของผู้มีโอกาสถูกละเมิดซึ่งพิจารณาจากจำนวนข้อร้องเรียนลดลงทุกปี ในปี 2553 ลดลงร้อยละ 5 และในปี 2554 ลดลงร้อยละ 11 ก็ตาม

นอกจากนี้กลุ่มที่มีสัดส่วนการถูกละเมิดสิทธิลดลงอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ **กลุ่มผู้เสียหายในคดีอาญา** มีข้อร้องเรียนในปี 2552 จำนวน 124 เรื่อง และในปี พ.ศ. 2553 ลดลงร้อยละ 35 และปี 2554 ลดลงร้อยละ 36 **กลุ่มผู้ใช้แรงงาน** เทียบจากข้อร้องเรียนจำนวน 42 เรื่องในปี พ.ศ. 2552 และในปี พ.ศ. 2553 ลดลงร้อยละ 12 ปี 2554 ลดลงร้อยละ 19 ส่วนกลุ่มที่สัดส่วนการละเมิดสิทธิมีแนวโน้มลดลงได้แก่ **กลุ่มสตรี** ที่มีข้อร้องเรียนจำนวน 127 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2552 แต่ในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นร้อยละ 12 และในปี 2554 ลดลงร้อยละ 24 **กลุ่มคนต่างด้าว** เทียบจากข้อร้องเรียนจำนวน 12 เรื่องในปี พ.ศ. 2552 แต่ในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นร้อยละ 83 และในปี 2554 ลดลงร้อยละ 9 **กลุ่มเกษตรกร** เทียบจากข้อร้องเรียนจำนวน 7 เรื่องในปี พ.ศ. 2552 แต่ในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้น

ร้อยละ 71 และในปี 2554 ลดลงร้อยละ 58 ส่วนกลุ่มผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง เทียบจากข้อร้องเรียนจำนวน 121 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2552 แต่ในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นร้อยละ 8 และในปี 2554 ลดลงร้อยละ 5

(1.2) ประเด็นสิทธิมนุษยชน ประเมินผลจากข้อร้องเรียนในแต่ละด้านในเรื่องเดิมลดลง หมายถึง จำนวนของสถิติเรื่องราวร้องทุกข์ ร้องเรียน ในแต่ละด้านซึ่งประเมินเฉพาะเรื่องเดิมที่มีการร้องเรียนเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา มีค่าน้อยลงโดยพิจารณาจากข้อมูล สถิติต่างๆ ขององค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ ที่ทำหน้าที่รับเรื่องร้องทุกข์ และร้องเรียนจากประชาชน โดยมีการรายงานผลการดำเนินงานให้ทราบ พบว่า ภาพรวมสัดส่วนของการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านต่างๆ น่าจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้นซึ่งพิจารณาจากข้อร้องเรียน ในปี 2552 มีจำนวน 656 เรื่อง แต่ในปี 2553 เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 แต่ลดลงร้อยละ 7 ในปี 2554 ทั้งนี้ ด้าน สิทธิในชีวิต และร่างกาย/สิทธิในทรัพย์สิน มีสัดส่วนการถูกละเมิดลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีข้อร้องเรียนในปี 2552 มีจำนวน 176 เรื่อง โดยลดลงในปี 2553 ร้อยละ 48 และในปี 2554 ร้อยละ 11 ตามลำดับ โดยด้านที่มีแนวโน้มสัดส่วนการถูกละเมิดลดลง ได้แก่ ด้านกระบวนการยุติธรรมข้อร้องเรียนในปี 2552 มีจำนวน 202 เรื่อง และเพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 31 แต่ลดลงในปี 2554 ร้อยละ 26 ส่วนสิทธิในการสื่อสาร มีข้อร้องเรียนในปี 2552 จำนวน 2 เรื่อง และเพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 50 แต่ลดลงในปี 2554 ร้อยละ 66 สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล มีข้อร้องเรียน ในปี 2552 มีจำนวน 15 เรื่อง เพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 18 แต่ลดลงในปี 2554 ร้อยละ 50 ขณะที่สิทธิชุมชน มีข้อร้องเรียนจำนวน 54 เรื่องในปี 2552 และเพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 44 แต่ลดลงในปี 2554 ร้อยละ 14 และ สิทธิทางสาธารณสุขในปี 2552 มีจำนวนข้อร้องเรียน 12 เรื่อง และเพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 42 แต่ในปี 2554 ลดลงร้อยละ 6

อย่างไรก็ตาม ด้านที่มีการละเมิดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ สิทธิในกระบวนการปกครอง/สิทธิทางการเมือง ในปี 2552 มีข้อร้องเรียนจำนวน 20 เรื่อง เพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 135 และในปี 2554 ร้อยละ 51 ตามลำดับ ส่วนสิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิในการจัดการที่ดินในปี 2552 มีข้อร้องเรียนจำนวน 80 เรื่อง เพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 9 และในปี 2554 ร้อยละ 24 ตามลำดับ ขณะที่ด้านสิทธิในการศึกษา เสรีภาพในการถือศาสนา ในปี 2552 มีข้อร้องเรียนจำนวน 12 เรื่อง เพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 17 และในปี 2554 ร้อยละ 57 ตามลำดับ

ด้านสัดส่วนของการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นคือ สิทธิแรงงานและเสรีภาพในการประกอบอาชีพในปี 2552 มีข้อร้องเรียนจำนวน 66 เรื่อง ลดลงในปี 2553 ร้อยละ 39 แต่ในปี 2554 เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ตามลำดับ และสิทธิผู้บริโภคในปี 2552 มีข้อร้องเรียนจำนวน 17 เรื่อง ลดลงในปี 2553 ร้อยละ 71 แต่ในปี 2554 เพิ่มขึ้นร้อยละ 16 ตามลำดับ

(1.3) จำนวนประชากรที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ จากการจัดอบรมโดยองค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชน ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ปี 2552-2554 รวมทั้งสิ้น 5,150,817 ราย

(จำนวนตัวเลขรวมผู้ผ่านการอบรมอาจมีการจัดอบรมซ้ำกลุ่มเป้าหมายเดิมก็ได้ โดยไม่สามารถจำแนกได้อย่างชัดเจน) ซึ่งประเด็นสิทธิมนุษยชนที่มีการให้ความรู้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี พบว่าด้านที่มีการให้ความรู้แก่ประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ได้แก่ ด้านเสรีภาพการสื่อสารและสื่อมวลชน จากที่มีผู้เข้าอบรมจำนวน 760 คน ในปี 2552 เพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 278 และในปี 2554 ร้อยละ 8.6 ด้านการเมืองการปกครองรวมถึงเสรีภาพในการรวมกลุ่มและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น มีผู้เข้าอบรมในปี 2552 จำนวน 1,070 คน เพิ่มขึ้นในปี 2553 ถึงร้อยละ 1,302 และในปี 2554 ร้อยละ 12.58 ด้านที่มีการให้ความรู้แก่ประชาชนเพิ่มขึ้นในปี 2554 ซึ่งน่าจะแสดงถึงแนวโน้มที่ดีขึ้นได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัยจาก 145 คนในปี 2552 เพิ่มขึ้นเป็น 2,500 คนในปี 2554

ด้านที่มีการให้ความรู้แก่ประชาชนลดลงอย่างต่อเนื่องหรือลดลงในปี 2554 ที่ควรให้ความสำคัญในการดำเนินการขับเคลื่อนในปีต่อไป ได้แก่ ด้านกระบวนการยุติธรรม ในปี 2552 มีผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 21,111 คน และในปี 2553 ลดลงร้อยละ 1.9 และในปี 2554 ลดลงร้อยละ 76.83

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในปี 2552 มีผู้เข้าอบรมจำนวน 9,267 คนแต่ในปี 2553 ลดลงร้อยละ 51.31 และในปี 2554 ลดลงร้อยละ 69.26

ด้านการศึกษา วัฒนธรรม ศาสนา และการเรียนรู้ มีผู้เข้าอบรมในปี 2552 จำนวน 1,950,869 คน เพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 13.2 และลดลงในปี 2554 ร้อยละ 98.58

ด้านอาชีพและแรงงาน มีผู้เข้าอบรมในปี 2552 จำนวน 39,270 คน เพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 5 และลดลงในปี 2554 ร้อยละ 97.05

ด้านสาธารณสุข มีผู้เข้าอบรมในปี 2552 จำนวน 244,027 คน เพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 99.62 และลดลงในปี 2554 ร้อยละ 97.14 ด้านสิทธิชุมชน มีผู้เข้าอบรมในปี 2553 จำนวน 6,449 ลดลงในปี 2554 ร้อยละ 86.46

ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารของทางราชการและการคุ้มครองผู้บริโภค มีผู้เข้าอบรมในปี 2552 จำนวน 200 คน เพิ่มขึ้นในปี 2553 ร้อยละ 7,680 และลดลงในปี 2554 ร้อยละ 50.64

ซึ่งมีข้อสังเกตว่า ข้อมูลที่ได้ยังไม่สะท้อนตัวชี้วัดที่มุ่งเน้นความตระหนักและจิตสำนึกของประชาชนได้ชัดเจน เนื่องจากไม่มีการประเมินความสำเร็จของการจัดอบรมให้ความรู้ เป็นเพียงการนับจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการให้ความรู้เท่านั้น

(2) มิติด้านคุ้มครองการละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่

(2.1) ข้อร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้านจากการรายงานขององค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชน ซึ่งข้อร้องเรียนในปี 2553 เพิ่มขึ้นร้อยละ 9 เทียบกับปี 2552 ที่มีเรื่องร้องเรียน

จำนวน 133,943 เรื่อง แต่ลดลงในปี 2554 ถึงร้อยละ 46 ซึ่งให้เห็นว่าน่าจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ทั้งนี้ สามารถพิจารณาพัฒนาการของจำนวนข้อร้องเรียนรายด้าน ได้แก่

(2.1.1) ด้านที่มีข้อร้องเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ด้านการศึกษา วัฒนธรรม ศาสนา และการเรียนรู้ มีเรื่องร้องเรียนในปี 2552 จำนวน 127,126 เรื่อง ลดลงร้อยละ 5 ในปี 2553 และร้อยละ 38 ในปี 2554 ตามลำดับ ด้านอาชีพและแรงงาน มีเรื่องร้องเรียนในปี 2552 จำนวน 52 เรื่อง แต่ลดลงร้อยละ 8 ในปี 2553 และร้อยละ 31 ในปี 2554 และด้านสาธารณสุข มีเรื่องร้องเรียนจำนวน 72 เรื่อง ในปี 2552 ลดลงร้อยละ 17 ในปี 2553 และร้อยละ 18 ในปี 2554

(2.1.2) ด้านที่มีข้อร้องเรียนเพิ่มขึ้นในปี 2553 แต่ข้อร้องเรียนลดลงในปี 2554 แสดงว่าน่าจะมีแนวโน้มดีขึ้น คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในปี 2552 มีเรื่องร้องเรียนจำนวน 121 เรื่อง แต่เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ในปี 2553 และลดลงร้อยละ 38 ในปี 2554 ด้านที่อยู่อาศัยในปี 2552 มีเรื่องร้องเรียนจำนวน 117 เรื่อง เพิ่มขึ้นร้อยละ 4 ในปี 2553 และลดลงร้อยละ 22 ในปี 2554 ด้านเสรีภาพการสื่อสารและสื่อมวลชน ในปี 2552 มีเรื่องร้องเรียนจำนวน 8 เรื่อง เพิ่มขึ้นร้อยละ 47 ในปี 2553 และลดลงร้อยละ 80 ในปี 2554 และด้านกระบวนการยุติธรรมในปี 2552 มีเรื่องร้องเรียนจำนวน 6,324 เรื่อง เพิ่มขึ้นร้อยละ 276 ในปี 2553 และลดลงร้อยละ 90 ในปี 2554 และด้านสิทธิชุมชนในปี 2552 มีเรื่องร้องเรียนจำนวน 59 เรื่อง เพิ่มขึ้นร้อยละ 47 ในปี 2553 และลดลงร้อยละ 32 ในปี 2554

(2.1.3) ด้านที่มีข้อร้องเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง รวมถึงเสรีภาพในการรวมกลุ่มและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ในปี 2552 มีเรื่องร้องเรียนจำนวน 48 เรื่อง เพิ่มขึ้นร้อยละ 65 ในปี 2553 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ในปี 2554

(2.2) ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้านที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากการฟื้นฟูและเยียวยา จากการรายงานขององค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชน ในช่วงปี 2552-2554 มีการช่วยเหลือรวมทั้งสิ้น 12,472,607 ราย ซึ่งด้านที่มีการดำเนินการให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านที่มีแนวโน้มดีขึ้น ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารของทางราชการและการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านที่มีแนวโน้มลดลง ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(3) มิติด้านพัฒนากฎหมายและกลไกทางกฎหมาย

(3.1) ช่วงปี 2552-2554 พบว่ามีการออกกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเพียง 1 ฉบับ ในด้านที่อยู่อาศัย คือกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร สำหรับโครงการที่รัฐจัดให้มีหรือพัฒนาเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2554 ในขณะที่องค์การระหว่างประเทศและประเทศต่างๆ ในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ให้ข้อเสนอแนะประเด็นเกี่ยวกับกฎหมาย ต่างๆ ที่จะช่วยในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านที่มีความอ่อนไหวต่อการละเมิด เช่น กระบวนการยุติธรรม (การห้ามทรมาน

โทษประหารชีวิต เป็นต้น) รวมทั้งประเด็นการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น

(3.2) หน่วยงานที่ได้รับการร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดการบังคับใช้กฎหมายให้ทั่วถึงและเป็นธรรม มีจำนวนที่เพิ่มขึ้น โดยภาพรวมในปี 2552 มีหน่วยงานที่ได้รับการร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดการบังคับใช้กฎหมายจำนวน 366 หน่วยงาน และเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.92 ในปี 2553 และร้อยละ 4.68 ในปี 2554 แต่ไม่สามารถระบุเจาะจงหน่วยงานได้

(4) มิติด้านองค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชน

(4.1) **ภาพลักษณ์ขององค์กรเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน** จากการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินงานของหน่วยงานนำร่องทุกภาคส่วน พบว่า ยังมีประชาชนไม่ถึงร้อยละ 50 ที่มีความเชื่อมั่นในหน่วยงานองค์กรเครือข่ายต่างๆว่าดีขึ้นกว่าก่อนที่มีการขับเคลื่อนแผนฯ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาพลักษณ์ขององค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนยังไม่ดีขึ้น และเมื่อพิจารณาตามประเภทของเครือข่าย สรุปได้ว่าองค์กรเครือข่ายที่มีระดับภาพลักษณ์ดีที่สุด ในทุกด้านสิทธิมนุษยชน คือ องค์กรภาคประชาชน (ประมาณร้อยละ 35) รองลงมาคือ ภาครัฐ (ประมาณ ร้อยละ 30) องค์กรภาคเอกชน (ประมาณ ร้อยละ 30) ในขณะที่สถาบันการศึกษา มีระดับภาพลักษณ์ ค่อนข้างน้อยในทุกประเด็น และเมื่อพิจารณาหน่วยงานภาครัฐ พบว่าหน่วยงานที่มีระดับภาพลักษณ์ดีที่สุด คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ส่วนภูมิภาค/จังหวัด ในขณะที่รัฐวิสาหกิจมีระดับภาพลักษณ์น้อยที่สุด (ประมาณ ร้อยละ 22)

(4.2) **เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกฟ้องร้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน** ในด้านต่างๆ ตั้งแต่ ปี 2552-2554 มีจำนวนน้อยมากประมาณร้อยละ 1 ของจำนวนเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหมด โดยประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เจ้าหน้าที่ของรัฐถูกฟ้องร้องส่วนใหญ่เป็นด้านกระบวนการยุติธรรม รองลงมาเป็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการเมืองการปกครอง (รวมถึงเสรีภาพในการรวมกลุ่มและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น) ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในแต่ละปี พบว่า ด้านกระบวนการยุติธรรมมีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี ในขณะที่ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ถูกฟ้องร้องเพิ่มขึ้นถึง 5 เท่าของปี 2552 และ ปี 2553 สำหรับด้านการเมืองการปกครองมีปริมาณข้อร้องเรียนเจ้าหน้าที่รัฐเพิ่มขึ้นในปี 2553 และลดลงในปี 2554 ดังนั้นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญในการดำเนินการแก้ไขคือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านการเมืองการปกครอง

(4.3) **หน่วยงานภาครัฐที่ถูกฟ้องร้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้าน** ในภาพรวมมีจำนวนไม่มากนักประมาณร้อยละ 5 และมีแนวโน้มลดลง แต่เมื่อพิจารณาประเด็นที่ถูกฟ้องร้อง

การละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านสิทธิชุมชน ตามลำดับ ทั้งนี้ยังพบว่าเรื่องร้องเรียนเกือบทั้งหมดไม่สามารถแยกประเด็นสิทธิมนุษยชนได้

(4.4) **เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ** มีจำนวนลดลงปี 2553 และเพิ่มขึ้นในปี 2554 ซึ่งประเด็นที่ไม่พบการร้องเรียน คือ ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารของทางราชการและการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านเสรีภาพการสื่อสารและสื่อมวลชน และด้านสิทธิชุมชน สำหรับประเด็นสิทธิที่เจ้าหน้าที่ถูกร้องเรียนเพิ่มมากขึ้น คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านสาธารณสุข ด้านอาชีพและแรงงาน ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านการเมืองการปกครอง ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและการเรียนรู้

(4.5) **ผู้บริหารในองค์กรภาครัฐที่ถูกร้องเรียนเกี่ยวกับการขาดจริยธรรม** มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงานที่ผู้บริหารถูกร้องเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี ได้แก่ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงคมนาคม กระทรวงการคลัง

6.5 ปัญหาในการดำเนินงานขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (ช่วงครึ่งแผน) พ.ศ. 2552-2554

องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย 1) ภาครัฐ ส่วนราชการ 18 กระทรวง องค์กรอิสระจัดตั้งตามรัฐธรรมนูญ 11หน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 29 หน่วยงาน รัฐวิสาหกิจ จำนวน 24 หน่วยงาน 2) องค์กรภาคประชาชน จำนวน 12 หน่วยงาน 3) สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน จำนวน 39 แห่ง อาชีวศึกษา จำนวน 121 แห่ง ได้เสนอปัญหาในการดำเนินงานขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ระหว่างปีงบประมาณ 2552 – 2554 โดยปัญหาที่ถูกระบุจากหน่วยงานต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1) **แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2** ครอบคลุมประเด็นปลีกย่อยหลากหลายทำให้แผนขาดจุดเน้น ไม่มีลำดับความสำคัญ มองเห็นประเด็นไม่ชัดเจน วิธีการจัดทำแผนฯ ยากต่อการอ่านและการนำไปปฏิบัติ ดังนั้นควรจัดทำแผนฯ ให้อ่านเข้าใจง่าย มี จุดเน้นที่มีเป้าหมายและลำดับสำคัญของประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศต้องการจะบรรลุในช่วงแผนฯ ให้ชัดเจน

2) **ด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา** ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ ทั้งระดับหน่วยงานและบุคคล ดังนี้

2.1) หน่วยงาน ในระดับท้องถิ่นยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และสิทธิที่จะพึงได้รับตามกฎหมายที่ควรทำให้ไม่สามารถนำแผนสิทธิมนุษยชนไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.2) บุคลากรผู้ดำเนินงาน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.3) ประชาชนทั่วไป ประชาชนในพื้นที่ที่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และสิทธิที่จะพึงได้รับตามกฎหมายเท่าที่ควร

2.4) เยาวชน นักศึกษาไม่ให้ความสนใจในการศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน

3) ด้านทรัพยากรในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน การขาดอัตรากำลัง ทรัพยากรและปัจจัยในการดำเนินการในเรื่องของสิทธิมนุษยชน

4) ด้านนโยบาย ขาดความชัดเจนของนโยบายในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนเฉพาะเรื่อง เช่น ความรุนแรงต่อเด็กและสตรี เป็นต้น

5) ด้านองค์กรเครือข่าย หน่วยงานภาคีเครือข่าย ขาดการบูรณาการงานร่วมกัน ในการจัดกิจกรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ส่งผลให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานภาคสังคมต้องดำเนินงานตามภารกิจด้านการบำบัดแก้ไข และฟื้นฟูมากกว่าการป้องกัน

6) ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่มีปัญหา ได้แก่ สิทธิคนพิการ พบปัญหา สิทธิและสวัสดิการที่ยังไม่ทั่วถึงเพียงพอ และติดขัดในเรื่องเงื่อนไข กฎระเบียบของแต่ละหน่วยงานแต่ละด้าน เช่น สิทธิด้านการศึกษา สิทธิในการรับอุปกรณ์เครื่องช่วยสำหรับเด็กพิการ สิทธิการมีงานทำของคนพิการหรือเด็กพิการ สิทธิในการเข้าถึงเทคโนโลยีและสาธารณูปโภคต่างๆ สิทธิในด้านการเดินทางสัญจร เป็นต้น

7) สิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขแก่บุคคลที่มีปัญหาสถานะ และการแก้ปัญหาทางสาธารณสุขชายแดน

ข้อเสนอแนะจากการประเมินผลด้านสิทธิมนุษยชน จากการประเมินผลด้านสิทธิมนุษยชนข้างต้น มีข้อเสนอแนะ ทั้งภารกิจที่ทำทลายตามประเด็นยุทธศาสตร์ด้านสิทธิมนุษยชนและภารกิจที่ทำทลายตามนโยบายรัฐบาล ดังนี้

7. เส้นทางข้างหน้าและอนาคตที่ทำทลาย

7.1 ภารกิจที่ทำทลาย แบ่งออกเป็น 4 มิติตามประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนสิทธิมนุษยชนฯ ฉบับที่ 2

(1) ป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน จากผลการประเมินพบว่าภารกิจด้านการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนในช่วงปีงบประมาณ 2552-2554 พบว่ายังมีกลุ่มเป้าหมายถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยพิจารณาจากสัดส่วนของข้อร้องเรียนยังไม่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กลุ่มเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ คนต่างด้าว เกษตรกร ผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง และกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งต้องมีการดำเนินการให้ความสำคัญในการป้องกันการถูกละเมิดสิทธิอย่างจริงจังต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอ

และเมื่อพิจารณาการถูกละเมิดสิทธิ ด้านที่มีการละเมิดสิทธิเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ สิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิในการจัดการที่ดิน สิทธิในการศึกษา เสรีภาพในการถือศาสนา สิทธิในกระบวนการปกครอง/สิทธิทางการเมือง สิทธิแรงงาน เสรีภาพในการประกอบอาชีพ

ดังนั้นรัฐบาลจึงควรเร่งกำกับติดตามให้หน่วยงาน ที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องในประเด็นที่มีการละเมิดสิทธิเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินการวิเคราะห์สาเหตุ จัดทำแผนงานในการป้องกันการละเมิดสิทธิ

ประเด็นสำคัญในการป้องกันที่น่าจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่ **สิทธิมนุษยชนศึกษา** เช่นการสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในสิทธิมนุษยชนให้กับประชาชนทั่วไปและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งยังมีผลน้อยมาก และอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าว ที่เกิดจากความไม่รู้เท่าทันของผู้ถูกละเมิดสิทธิ และความไม่เข้าใจของผู้ละเมิด รวมทั้งการขาดความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานเชิงป้องกันของเจ้าหน้าที่ ดังนั้นจึงควรเร่งดำเนินการส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ กระทรวงยุติธรรมและกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมมือกันในการเผยแพร่และสร้างความรู้ความตระหนักอย่างจริงจัง ทั้งถึงและครอบคลุมทุกกลุ่ม

(2) คุ้มครองการละเมิดสิทธิมนุษยชน

พบว่าผลดำเนินงานที่ผ่านมาด้านการเยียวยา จำนวนผู้ได้รับสิทธิประโยชน์ มีตัวเลขเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี แสดงว่ารัฐได้ดำเนินการด้านนี้ได้ค่อนข้างดี แต่ หากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ร้องขอที่ได้รับสิทธิประโยชน์ พบว่าในปี 2553-2554 มีสัดส่วนคงที่ แต่ลดลงจากปี 2552 และเมื่อพิจารณาจำแนกตามด้านที่มีการดำเนินการ พบว่าด้านที่มีแนวโน้มลดลง ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคงต้องดำเนินการเชิงรุกเพื่อการเยียวยาโดยเฉพาะการละเมิดสิทธิ ที่เกิดจากโครงการพัฒนาของรัฐด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมควรดำเนินการเยียวยาให้กับผู้มีสิทธิ ได้รับไปพร้อมกับการดำเนินการโครงการโดยลดขั้นตอนการร้องขอของผู้ถูกละเมิดสิทธิ

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อ พบว่าหน่วยงานองค์การเครือข่ายมีการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมให้กลุ่มเป้าหมายที่มีโอกาสถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ จำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากในปี 2553 แต่มีการดำเนินงานน้อยมากในปี 2554 เมื่อจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย พบว่า กลุ่มที่ได้รับการจัดสภาพแวดล้อมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ได้แก่ กลุ่มคนพิการ แต่ยังไม่เพียงพอเมื่อพิจารณาจากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนที่องค์การเครือข่ายได้รายงานมา เช่นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเดินทางของผู้พิการเป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่มผู้ต้องขัง ผู้พันโทษ ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กลุ่มเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ก็เป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดสภาพแวดล้อมให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นในปี 2553 แต่กลับลดลงในปี 2554 สำหรับ กลุ่มคนจน ผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร และกลุ่มผู้ป่วยโรคติดต่อร้ายแรงและกลุ่มผู้ติดเชื้อ เอชไอวี/เอดส์ เป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดสภาพแวดล้อมให้ค่อนข้างน้อยและลดลง

ดังนั้นจึงต้องมีการส่งเสริมให้หน่วยงานองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนคำนึงถึงและดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ให้กลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสที่มีโอกาสถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเหล่านี้ให้มากขึ้น

(3) พัฒนากฎหมายและกลไกทางกฎหมายรวมทั้งการบังคับใช้กฎหมาย

จากข้อเสนอแนะขององค์กรระหว่างประเทศและประเทศต่างๆ ในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ได้ให้ข้อเสนอแนะประเด็นเกี่ยวกับกฎหมายต่างๆ ที่จะช่วยในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ด้านที่มีความอ่อนไหวต่อการละเมิด เช่น กระบวนการยุติธรรม (การห้ามทรมาน โทษประหารชีวิต เป็นต้น) รวมทั้งประเด็นการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งผลการประเมินที่พบว่าในช่วงครึ่งแรกของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 2 มีการพัฒนากฎหมายเพียงฉบับเดียว นอกจากนั้นจากการวิเคราะห์สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของไทยพบว่า มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนจำนวนมากในด้านกระบวนการยุติธรรม การเมืองการปกครองโดยเฉพาะเสรีภาพในการแสดงออกและความคิดเห็นทางการเมืองจนก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมและมีการละเมิดสิทธิระหว่างประชาชนซึ่งกันและกันเอง

ดังนั้นรัฐบาลควรให้ความสำคัญในการพัฒนา และแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมป้องกันการละเมิดสิทธิ ได้แก่กฎหมายที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออก และความคิดเห็นทางการเมือง (การชุมนุม) กฎหมายยกเลิกโทษประหารชีวิต ต่อต้านการทรมาน การชดเชยความเสียหายโดยผู้ละเมิด รวมทั้งกฎหมายที่ส่งเสริมการคุ้มครองผู้ถูกละเมิด เช่น กฎหมายค่าตอบแทนผู้เสียหาย การจัดตั้งกองทุน และให้ความสำคัญในการกำกับบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและเป็นธรรม

(4) พัฒนาเครือข่าย

1) การสร้างภาพลักษณ์ของหน่วยงานเครือข่ายสิทธิมนุษยชน ต้องเร่งทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความเกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนให้กับหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา ซึ่งมีระดับภาพลักษณ์ค่อนข้างน้อยกว่าหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้ได้มีบทบาทในการดำเนินงานสร้างความตระหนักในสิทธิมนุษยชนหรือเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนศึกษาของประเทศ

2) การพัฒนาให้เครือข่ายให้บริการด้านสิทธิมนุษยชนอย่างมีมาตรฐาน ต้องอาศัยความช่วยเหลือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีด้านสิทธิมนุษยชนจากองค์กร ต่างประเทศและส่งเสริมความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างหน่วยงาน โดยการใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้วยการจัดการความรู้

3) การส่งเสริมให้มีการวิจัยด้านสิทธิมนุษยชนเพิ่มขึ้นทั้งการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ และการวิจัยเพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานรวมทั้งมุ่งเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการแก้ปัญหาในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน โดยดำเนินการเป็นระบบการส่งเสริม ตั้งแต่การพัฒนาสมรรถนะการวิจัยให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

การให้ทุนงบประมาณสนับสนุน และการจัดเวทีในการนำเสนอเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการนำไปใช้ และเน้นการบูรณาการทำวิจัยร่วมกันระหว่างหน่วยงาน โดยอาจกำหนดเป้าหมายให้แต่ละกระทรวงมีการทำผลงานวิจัยด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องตามภารกิจอย่างน้อย 1 เรื่องต่อปี เป็นต้น

4) การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนให้กับบุคลากรเครือข่าย ควรใช้กระบวนการจัดการความรู้ ควบคู่กับการทำวิจัย ให้นำหน่วยงานมีการใช้กระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของบุคลากร เริ่มตั้งแต่ การระบุนโยบาย สมรรถนะที่จำเป็น การแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ อาทิเช่น การฝึกอบรมโดยผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนและนำไปปฏิบัติ เพื่อถอดบทเรียนการปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนต่างๆ ซึ่งทำให้บุคลากรเพิ่มสมรรถนะจากประสบการณ์ของตนเอง รวมทั้งส่งเสริมให้ทำวิจัยเพื่อพัฒนาสมรรถนะของตนเอง การให้เจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานรัฐที่ถูกฟ้องร้องลดลง หากสามารถพัฒนาสมรรถนะ และสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ให้กับบุคลากร จะส่งผลให้การดำเนินงานที่จะเป็นการละเมิดลดลงได้ทางหนึ่ง

5) การเพิ่มสัดส่วนผู้บริหารหญิง ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่ามีส่วนเพิ่มขึ้นแม้อย่างไม่มาก ซึ่งอาจต้องวิเคราะห์ว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องของการแต่งตั้งผู้หญิงเป็นผู้บริหาร เป็นเพราะการกีดกันเรื่องเพศ หรือเป็นเพราะขีดความสามารถ และความเหมาะสมของเพศต่อตำแหน่ง ซึ่งหากเป็นเพราะการกีดกัน ก็ควรเร่งสร้างความเข้าใจถึงความเท่าเทียม และหากเป็นเพราะขีดความสามารถ ก็ต้องเร่งพัฒนาความสามารถของผู้หญิงให้มากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับตำแหน่ง

6) การลดข้อร้องเรียนการเลือกปฏิบัติ หรือการจะไม่ถูกห้วงติงจากองค์การระหว่างประเทศหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และหน่วยงานภาคีเครือข่าย ควรมีการจัดทำข้อมูลในแต่ละประเด็นด้านสิทธิ เพื่อใช้เป็นเหตุผลในการโต้แย้งข้อห้วงติงบางประเด็นที่อาจไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือการสรุปเกินจริง (overgeneralization) นอกจากนี้ประเด็นข้อร้องเรียนที่เพิ่มขึ้น ไม่ควรตีความไปในทางลบเพราะการร้องเรียนที่เพิ่มขึ้นอาจเป็นผลจากการที่ประชาชนสามารถเข้าถึงช่องทางร้องเรียนได้ทั่วถึงเป็นธรรมก็ได้

7.2 ภารกิจที่ท้าทายในแต่ละประเด็นสิทธิมนุษยชน

จากการวิเคราะห์สถานการณ์สิทธิมนุษยชนขององค์กรที่เกี่ยวข้องพบว่าประเด็นที่ตีความรุนแรง และเป็นปัญหาต่อเนื่องได้แก่ การละเมิดสิทธิด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านการเมืองและความมั่นคง โดยเฉพาะความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ การควบคุมกักขังผู้ต้องหาและประเด็นที่ยังเป็นข้อโต้แย้งกันด้านโทษประหารชีวิต และการละเมิดด้านเสรีภาพการสื่อสารและสื่อมวลชน ซึ่งทางคณะที่ปรึกษาจึงได้วิเคราะห์ประเด็นที่ท้าทายต่อการผลักดันตามนโยบายของรัฐบาลดังนี้

1) นโยบายการสร้างความปลอดภัยของชนในชาติและฟื้นฟูประชาธิปไตย โดยการเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันของประชาชนในชาติให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเยียวยาและฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องแก่บุคคลทุกฝ่ายเช่น ประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้ประกอบการภาคเอกชน ซึ่งการที่รัฐบาลได้หยิบยกประเด็นเรื่องการสร้างความปลอดภัยของชนในชาติ และการเยียวยาฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากความเห็นที่แตกต่างและความรุนแรงที่ผ่านมาเป็นนโยบายเร่งด่วน ประการแรกซึ่งสามารถช่วยให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพในช่วงที่ผ่านมาเป็นการสะท้อนถึงการคำนึงสิทธิด้านสิทธิชุมชน และด้านการเมืองการปกครอง ประเด็นที่ทำทายเป็นการควบคุมให้กระบวนการเยียวยาเป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม และทั่วถึง โดยไม่ขึ้นอยู่กับสถานภาพไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจหรือสังคม และอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันของผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อป้องกันผลกระทบเชิงซ้อน (Adverse effect)

2) นโยบายการแก้ไขความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการสะท้อนสิทธิมนุษยชนด้านการเมืองการปกครอง การวิเคราะห์ในส่วนนี้มุ่งวิเคราะห์ผลกระทบมากกว่าสาเหตุโดยตรง โดยพิจารณาจากการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเหตุรุนแรง โดย ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.) พบว่าสถานการณ์ความรุนแรงเมื่อประเมินจากจำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีอัตราการลดลง และจากสถิติข้อมูลผลการดำเนินงานช่วยเหลือทางการเงินผู้เสียหายจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ในช่วงปีงบประมาณ 2552 ถึง ปีงบประมาณ 2554 ก็มีผู้มาขอรับการช่วยเหลือจำนวนลดลงเช่นกัน ซึ่งอาจเป็นผลสำคัญจากการดำเนินนโยบายที่มีความประณีตประนีประนอมมากขึ้น อาทิ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอย่างเปิดเผย และมาตรการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเสมอภาค อย่างไรก็ตามผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ไม่ได้จำกัดแต่เพียงผู้ที่เสียชีวิตหรือบาดเจ็บเท่านั้น หากยังรวมถึงประชาชนทั่วไปซึ่งได้รับผลกระทบที่สำคัญในมิติต่างๆ ทั้งในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ และผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังเกิดขึ้นกับกลุ่มที่มีความเปราะบางอ่อนไหวเป็นพิเศษ เช่น เด็กและเยาวชนในพื้นที่เสี่ยงภัยซึ่งได้รับผลกระทบอย่างกว้างขวางในหลายมิติ ทั้งความเสียหายต่อทรัพย์สิน และความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการต้องตกเป็นกำพร้า เป็นต้น

3) นโยบายการกำหนดให้การแก้ไขและป้องกันปัญหาอาชญากรรมเป็น “วาระแห่งชาติ” โดยยึดหลักนิติธรรมในการปราบปรามลงโทษผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้มีอิทธิพล และผู้ประพฤตินิยม โดยบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ยึดหลักผู้เสียหายคือผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม รวมทั้งดำเนินการป้องกันกลุ่มเสี่ยงและประชาชนทั่วไปไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ในปัจจุบันได้มีความพยายามผลักดันให้มีการแก้กฎหมายให้ประหารชีวิตผู้ค้ายาเสพติดภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งมุมมองของสิทธิมนุษยชน

แนวนโยบายดังกล่าวว่าจะส่งผลในลักษณะที่ว่า เป็นการแลกเปลี่ยน (Trade-off) กันระหว่างสิทธิ คือ อาจมีส่วนช่วยป้องกันอุบัติการณ์ (Prevalence) ของการใช้ยาเสพติดได้บ้าง แต่อาจส่งผลให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง คือ อาจสร้างความรุนแรงในการขั้นตอนการจับกุม และเป็นประเด็นที่อ่อนไหวโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากมุมมองขององค์การระหว่างประเทศหลายแห่ง ซึ่งปัจจุบันได้พยายามผลักดันให้ไทยยกเลิกโทษประหารชีวิต ดังนั้นนโยบายของรัฐบาลในประเด็นนี้จึงเป็นสิ่งท้าทายสิทธิมนุษยชนด้านกระบวนการยุติธรรม

4) นโยบายการเร่งแก้ไขปัญหากระทบกระทั่งตามแนวพรมแดน ผ่านกระบวนการทางการทูตบนพื้นฐานของสนธิสัญญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเร่งดำเนินการตาม ข้อผูกพันในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ในปี 2558 ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงตลอดจนการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่ง ภายในและภายนอกภูมิภาค ประเด็นท้าทายสำคัญที่รัฐบาลควรสร้างความชัดเจนและเตรียมความพร้อม ได้แก่ แนวทางการปฏิบัติต่อแรงงานต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันสุขภาพ และค่าแรงขั้นต่ำ ซึ่งประเทศไทยได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ รัฐบาลควรต้องพิจารณาถึงประเด็นในเรื่องความเป็นธรรมในเชิงแนวตั้ง (Vertical equity) คือ สิทธิในการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมที่ควรต้องแตกต่างกันไปตามการร่วมสมทบ (Contribution) ของผู้เข้าถึงสิทธิ ซึ่งในกลุ่มชาวไทยได้มีการสมทบมาเป็นระยะเวลานานหลายชั่วอายุคน และมีภาระหน้าที่บางอย่าง เช่น การเกณฑ์ทหาร ควบคู่ไปกับการได้รับสิทธิในสวัสดิการทางสังคมหลายเรื่อง

5) นโยบายการดำเนินการให้แรงงานมีรายได้เป็นวันละไม่น้อยกว่า 300 บาท และผู้ที่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรีมีรายได้เดือนละไม่น้อยกว่า 15,000 บาท นโยบายการปรับค่าแรงขั้นต่ำได้เริ่มมีการดำเนินงานมาประมาณหนึ่งปี โดยค่าแรงที่ปรับขึ้นเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับระดับค่าแรงที่ถูกกำหนดโดยกลไกตลาด โดยแม้ในระยะสั้นก่อนการปรับตัวของตลาดแรงงานและผู้ประกอบการ จะมีส่วนช่วยให้แรงงานสามารถได้ค่าจ้างที่สูงขึ้น แต่ได้ส่งผลกระทบเชิงลบที่สำคัญต่อผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SME) ในส่วนของผลกระทบในระยะยาวนั้น การกำหนดระดับค่าแรงขั้นต่ำที่สูงกว่าคุณภาพค่าแรงในตลาดมาก จะส่งผลกระทบเชิงลบกับแรงงานเอง เนื่องจากผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัว โดยการหาปัจจัยการผลิตอื่นเพื่อมาทดแทนแรงงาน ในส่วนของบทบาทของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่เกี่ยวข้องนโยบายข้อนี้ในระยะสั้นจะต้องเร่งคุ้มครองผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายค่าแรงขั้นต่ำ โดยรัฐบาลอาจพิจารณาให้มีมาตรการช่วยเหลือ เช่น การลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลของกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก และจัดให้มีมาตรการในระยะยาวเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานของกลุ่มแรงงาน ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากทั้งปัจจัยภายในของค่าแรงขั้นต่ำที่เพิ่มขึ้นในตลาด และปัจจัยภายนอกจากการไหลเข้าของแรงงานต่างชาติซึ่งสร้างแรงกดดันในอีกระดับต่อระดับการจ้างงานในประเทศ

6) นโยบายการจัดให้มีเบี้ยยังชีพรายเดือนแบบขั้นบันไดสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้ที่มีอายุ 60-69 ปี จะได้รับ 600 บาท อายุ 70-79 ปี จะได้รับ 700 บาท อายุ 80-89 ปี จะได้รับ 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับ 1,000 บาท ซึ่งการจัดให้มีเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันไดสำหรับผู้สูงอายุ เป็นความก้าวหน้าในการพัฒนาตาข่ายคุ้มครองทางสังคม (Social safety net) ในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยแม้จำนวนเบี้ยยังชีพดังกล่าวจะไม่เพียงพอที่จะยกระดับกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ในระดับจนอย่างรุนแรง (Ultra-poor) ให้พ้นระดับเส้นยากจนได้ แต่ก็มีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาในกลุ่มผู้ที่อยู่ใกล้เส้นความยากจน ทั้งนี้ ในการต่อยอดนโยบายให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ควรพิจารณามาตรการที่สำคัญสองประการ คือ ประการแรกการกำหนดมาตรการเบี้ยยังชีพในเชิงรุก ที่ได้มีการปรับเปลี่ยนโดยอัตโนมัติตามอัตราเงินเฟ้อของประเทศ โดยไม่จำเป็นต้องเสนอให้คณะรัฐมนตรีปรับเปลี่ยนเบี้ยยังชีพเป็นครั้งคราว นโยบายการสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ยั่งยืนจึงต้องมุ่งให้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของการสงเคราะห์ที่ปัจจุบันใช้งบประมาณ และเป็นไปในลักษณะการเก็บภาษีจากคนในวัยทำงาน มาสงเคราะห์ผู้สูงอายุ (Pay-as-you-go) ไปสู่การจัดระบบประกันสังคมที่มีกลไกการออมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุในรุ่นต่อไปสามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างพอเพียงจากเงินออมของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพิงกับงบประมาณของประเทศ

ประการที่สอง การต่อยอดการสงเคราะห์สู่การลงทุนทางสังคม โดยการปรับเปลี่ยนการช่วยเหลือผู้สูงอายุจากการสงเคราะห์ ไปสู่การลงทุนเพื่อเพิ่มผลิตภาพของกลุ่มผู้สูงอายุให้สามารถเป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืน อาทิ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดให้มีระดับการศึกษาที่ครอบคลุมทุกช่วงวัยและไม่จำกัดแต่เพียงวัยเด็ก การส่งเสริมและจัดให้มีการสอนความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนการจัดหาตลาดแรงงานที่เหมาะสมแก่กลุ่มผู้สูงอายุ

7) นโยบายพัฒนาระบบประกันสุขภาพ เพิ่มประสิทธิภาพของระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาท รักษาทุกโรค เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับบริการอย่างมีคุณภาพ สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม รวมทั้งบูรณาการสิทธิของผู้ป่วยที่พึงได้รับจากระบบประกันสุขภาพต่างๆ บูรณาการแผนงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งผลการดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในระยะสิบปีที่ผ่านมาช่วยให้คนไทยประมาณร้อยละ 99.5 เข้าถึงหลักประกันสุขภาพขั้นพื้นฐาน และประสบความสำเร็จในการลดจำนวนผู้ที่เคยต้องตกอยู่ใต้เส้นความยากจนเนื่องจากต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล จึงอาจนับได้ว่านโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของประเทศประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูงในการช่วยให้คนไทยเกือบทั้งหมดได้รับการบริการสุขภาพที่จำเป็น สิ่งที่ทำทลายคือปัญหาความยั่งยืนของระบบประกันสุขภาพซึ่งต้องเร่งสร้างความสมดุลระหว่างความยั่งยืนของครัวเรือน ความยั่งยืนของสถานบริการ และความยั่งยืนของรัฐ การมุ่งเน้นนโยบายสุขภาพที่เน้นการพัฒนาคุณภาพของการประกันสุขภาพให้อยู่ในระดับเท่ากันทุกระบบจึงอาจเป็นการจัดสรรทรัพยากรที่ผิดพลาดที่มุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมายในระยะสั้นเป็นสำคัญ เนื่องจากประเด็นสำคัญเร่งด่วนควรเป็นการหาแนวทางการสร้างความยั่งยืนของระบบประกันสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้เป็นหลักประกันที่มั่นคง สามารถรับรองการเข้าถึงสิทธิด้านการเข้าถึงบริการสุขภาพของประชาชนในระยะยาว

8) นโยบายด้านการศึกษา รัฐได้จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์แท็บเล็ตให้แก่โรงเรียน ควบคู่กับการเร่งพัฒนาเนื้อหาที่เหมาะสม ตามหลักสูตรบรรจุลงในคอมพิวเตอร์แท็บเล็ต รวมทั้งจัดทำระบบอินเทอร์เน็ตไร้สายตามมาตรฐานการให้บริการในสถานศึกษาที่กำหนดโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตามปัจจัยสำคัญเร่งด่วนที่ควรคำนึงในการปรับปรุงโครงสร้างการศึกษาของประเทศ ที่สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิในการได้รับการศึกษาที่จำเป็นและพอเพียงต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งควรเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในทักษะความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ยังอ่อนด้อยและเป็นอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดงาน และควรเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพจากการเรียนรู้ของกลุ่มเด็กและวัยแรงงาน อีกทั้งควรให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเร่งพัฒนาทักษะของแรงงานไทยให้เป็นที่ต้องการของตลาดในภูมิภาค และสร้างสภาพแวดล้อมทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสวัสดิการ ที่พร้อมจะดึงดูดแรงงานต่างชาติที่มีทักษะให้ประกอบอาชีพในประเทศไทย โดยเร่งพัฒนาทักษะทางภาษาสากลของทั้งแรงงานและนายจ้างไทย และสอดแทรกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับแนวทางการเตรียมพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของคนแต่ละกลุ่มวัยผ่านสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น หลักสูตรการศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา และหลักสูตรการอบรมแรงงานวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

9) นโยบายการส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ และเร่งรัดขยายเขตพื้นที่ชลประทาน โดยเร่งให้มีการบริหารจัดการน้ำในระดับประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ให้สามารถป้องกันปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งได้ รวมทั้งสนับสนุนภาคการเกษตรด้วยการก่อสร้างระบบชลประทานขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก นโยบายและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ จึงควรสร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรธรรมชาติทุกด้าน ทั้งน้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่า อีกทั้งยังควรเน้นหลักประสิทธิภาพที่ควบคู่ไปกับหลักการชดเชย กล่าวคือ โดยที่ธรรมชาติของนโยบายจำเป็นต้องกระทบกระทั่งกับสิทธิของคนบางกลุ่ม แต่หากเป็นนโยบายหรือโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนส่วนมากแล้ว ก็สมควรสนับสนุน และพร้อมกันนั้นรัฐก็ควรมีมาตรการรองรับเพื่อชดเชยผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการถูกละเมิดสิทธิของคนบางกลุ่มอย่างเพียงพอ

10) นโยบายการรับจำนำข้าว เป็นนโยบายทางเศรษฐกิจที่สำคัญและกำลังเป็นข้อถกเถียงโต้แย้งกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับการณ์ที่จะให้ความสำคัญว่ามุ่งเน้นที่ “ประสิทธิภาพ” หรือ “ความเป็นธรรม” เมื่อพิจารณาจากมุมมองในด้านสิทธิมนุษยชนแล้ว แนวคิดพื้นฐานของนโยบายการรับจำนำข้าวไม่ได้เป็นการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์แบบเสรี แต่เป็นนโยบายที่มุ่งช่วยเหลือชาวนา ซึ่งเป็นอาชีพเกษตรกรรมหลักของประเทศที่มักมีฐานะยากจนให้สามารถขายผลิตผลของตนเองให้สูงขึ้น จึงสอดคล้องกับแนวคิดของ John Rawls ตามทฤษฎีการมุ่งคุ้มครองผู้ที่ด้อยกว่าหรือผู้ที่เสียเปรียบของสังคม (Rawlsian Theory) เป็นนโยบายที่รัฐบาลต้องการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างพ่อค้าและชาวนา การรับซื้อข้าวโดยรัฐบาลในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดจึงสามารถเป็นกลไก

ในการสร้างแต้มต่อทางสังคมและเศรษฐกิจ และกลุ่มชาวนาให้สามารถมีศักยภาพในการต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ เช่น พ่อค้าคนกลาง และผู้ส่งออกได้ ซึ่งแนวนโยบายน่าจะเป็นการตอบสนองการณ์สิทธิมนุษยชนของไทยภายใต้กระบวนการ UPR ที่มีข้อเสนอแนะด้านสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม คือสิทธิด้านการพัฒนาและการขจัดความยากจน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนานโยบายให้เกิดประโยชน์สูงสุด และป้องกันไม่ให้นโยบายนี้เป็นเครื่องมือประชานิยมของพรรคการเมืองนั้น การสร้างประสิทธิภาพสูงสุดจากนโยบายจึงต้องเร่งมีมาตรการอื่นๆ ควบคู่ไปกับมาตรการทางราคา อาทิ การพัฒนาศักยภาพและความรู้ในการผลิตของชาวนา ปัญหาที่สำคัญที่สุดของนโยบายการรับจำนำข้าวยังคงเป็นการทุจริตในรูปแบบต่างๆ คือ การใช้ข้าวเวียนเข้ามารับจำนำ การมีข้าวจากประเทศใกล้เคียงเข้ามาสวมสิทธิ ตลอดจนความไม่โปร่งใสในการเจรจาขายข้าวที่รับจำนำ และการจัดเก็บ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของนโยบายที่ควรได้รับการตรวจสอบและแก้ไขอย่างจริงจัง อันจะทำให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรชาวนาผู้ผลิตที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่ฐานะค่อนข้างยากจน

8. บทสรุปและข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนภารกิจแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

8.1 **บทสรุป** จากการประเมินผลด้านสิทธิมนุษยชน ของประเทศไทยจากข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2552 ถึงปี พ.ศ. 2554 นั้น โดยการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 788 คนจากกลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มเด็กด้อยโอกาส กลุ่มผู้ต้องขังและกลุ่มผู้เสียหายที่ให้สะท้อนความคิดเห็นจากการให้เปรียบเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมาถึงประเด็นด้านการตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนว่า “สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์” พบว่าส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 30 เห็นว่ามีแนวโน้มดีขึ้น ส่วนด้าน “เครือข่ายสิทธิมนุษยชนเข้มแข็งในทุกภูมิภาคและมีความตื่นตัวในเรื่องสิทธิมนุษยชนและพัฒนาไปสู่มาตรฐานสากล” พบว่าในช่วงครึ่งแผนแรกยังไม่บรรลุผล ทั้งนี้พบว่ายังประสบปัญหาในเรื่องการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสิทธิมนุษยชนยังขาดการถอดบทเรียนการปฏิบัติที่ดีด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการวิจัยในเรื่องสิทธิมนุษยชนที่มีค่อนข้างน้อยมาก ส่วนการประเมินผลการบรรลุตัวชี้วัดพบว่าในจำนวน 27 ตัวชี้วัดมีตัวชี้วัดที่บรรลุเป้าหมายแล้วเพียงจำนวน 5 ตัวชี้วัดและปรากฏเฉพาะใน “ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนให้มีศักยภาพในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้มีความเข้มแข็งในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและพัฒนาไปสู่มาตรฐานสากล” ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาขีดความสามารถในการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ในช่วงครึ่งหลัง (ปี พ.ศ. 2555-2556)

ความสำเร็จ เส้นทางข้างหน้าและอนาคตที่ทำทลายได้พิจารณาจากนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบัน กับสภาพสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ ทางคณะที่ปรึกษาจึงได้สังเคราะห์ประเด็นสำคัญ ที่เป็นประเด็นท้าทายในการขับเคลื่อนทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 การขับเคลื่อน ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนทั้ง 10 ประเด็น ได้แก่ นโยบายการสร้างความปลอดภัยของชนในชาติและ พื้นฟูประชาธิปไตย นโยบายการแก้ไขความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นโยบายการแก้ไขและป้องกัน ปัญหาอาชญากรรม นโยบายการเร่งแก้ไขปัญหากระทบกระทั่งตามแนวพรมแดน ผ่านกระบวนการทางการทูต บนพื้นฐานของสนธิสัญญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเร่งดำเนินการตามข้อผูกพันในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ในปี 2558 ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงตลอดจนการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งภายในและ ภายนอกภูมิภาค นโยบายปรับค่าแรงงานขั้นต่ำ นโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ นโยบายการพัฒนาระบบประกัน สุขภาพ นโยบายการพัฒนาคุณภาพของระบบศึกษา นโยบายการบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการและนโยบาย การรับจ่าน้ำข้าว ที่จะต้องผลักดันให้องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนในทุกภาคส่วนได้ร่วมมือกันดำเนินงานต่อไป รวมถึงการขับเคลื่อนภารกิจงานแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในอนาคตของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในฐานะ หน่วยงานกลาง เพื่อให้การพัฒนางานในเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะ

ในฐานะที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นหน่วยงานกลางในการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ก็ควรมีส่วนช่วยส่งเสริม สนับสนุนการทำงานของหน่วยงานทุกภาคส่วนให้สามารถดำเนินงานในเรื่องสิทธิมนุษยชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ดังนั้นคณะที่ปรึกษาจึงเสนอแนวทางการขับเคลื่อนที่ทำทลายในอนาคต ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติการ ดังนี้

*ระดับนโยบาย

1) การผลักดันให้รัฐบาลเห็นความสำคัญในเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” ด้วยการประกาศเป็นวาระ แห่งชาติ เพื่อให้เป็นนโยบายที่สำคัญเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินงาน เทียบได้ กับนโยบายด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง เป็นต้น เพราะหากมีการพัฒนาด้านสิทธิมนุษยชนที่ดีแล้ว ก็ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ ในภาพรวมด้วย โดยการประกาศเป็นวาระแห่งชาตินี้จะป็นช่องทางสำคัญประการหนึ่ง ในการเปิดโอกาส ให้หน่วยงานจากทุกภาคส่วนสามารถขอรับการจัดสรรงบประมาณได้โดยตรงจากรัฐบาลมาดำเนินการในเรื่อง สิทธิมนุษยชนควบคู่กับบทบาทภารกิจที่ตนดำเนินการอยู่แล้ว เพราะเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเกี่ยวข้องกับทุกหน่วยงานอยู่แล้ว สำหรับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นเพียงทำหน้าที่ในฐานะผู้กลั่นกรอง โครงการ/กิจกรรมและควบคุม ให้การเสนอขอรับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อดำเนินงานเรื่องสิทธิมนุษยชน สอดคล้องกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยเป็นการตั้งจ่ายงบประมาณในแต่ละหน่วยงานได้โดยตรง แต่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจะต้องทราบข้อมูลการขอและตั้งจ่ายงบประมาณ รวมถึงร่วมกลั่นกรองโครงการ ก่อนเสนอตั้งจ่าย (คล้ายกับการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงาน

ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งแนวทางนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอของผู้แทนจากทั้ง 20 กระทรวง และหน่วยงานระดับนโยบาย ที่ได้เสนอไว้เมื่อครั้งการเข้ารับการอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับนโยบายเพื่อขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติที่กรมฯ ได้จัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2555 ด้วย)

2) การกิจแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศไทย มีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในแถบประชาคมอาเซียน ทั้งในบทบาท (1) การจัดทำและพัฒนาแผน จนขณะนี้ เริ่มจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนฯ ฉบับที่ 3 แล้ว (2) การส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ นำแผนไปสู่การปฏิบัติ (3) การสร้างมาตรการ กลไก เครื่องมือเพื่อรองรับการดำเนินงาน และการ (4) การติดตามและประเมินผล ซึ่งที่ผ่านมากรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้มีการดำเนินงานในหลายเรื่องแล้วตามข้อ (2)-(4) สำหรับการดำเนินงานในอนาคต อาจพัฒนางานให้เป็นผู้ดำเนินการในแถบประชาคมอาเซียนได้ หากสามารถขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนให้ได้ประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

*ระดับปฏิบัติการ

1) การพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพกับหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในเชิงลึกและเชิงปฏิบัติการ ในการส่งเสริม คุ้มครอง และแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในแต่ละเรื่อง อย่างจริงจัง ในฐานะที่กรมฯ เป็นหน่วยงานกลาง รวมถึงการอบรมวิทยากร ตัวคุณที่จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ เรื่องสิทธิมนุษยชน และการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

2) การสร้างกลไกขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในทุกระดับ ทั้งระดับกระทรวง กรม จังหวัด ไปจนถึงระดับท้องถิ่น ทั้งกลไกในรูปแบบของโครงสร้างหน่วยงานย่อยภายในสังกัดของทุกกระทรวง เช่น แผนก/ฝ่ายสิทธิมนุษยชนด้านสาธารณสุข ประจำอยู่กระทรวงสาธารณสุข กลุ่มงานสิทธิมนุษยชนด้านการศึกษา ประจำอยู่กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มงานสิทธิมนุษยชนด้านอาชีพแรงงาน ประจำกระทรวงแรงงาน เป็นต้น เพื่อให้เกิดกลไกรับช่วงต่อกันระหว่างกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในฐานะหน่วยงานกลางกับหน่วยงานปฏิบัติ ทั้ง 20 กระทรวงหรือจังหวัดหรือท้องถิ่น (คล้ายกลไกที่เคยมีการตั้งของประเทศญี่ปุ่นหรือเกาหลีใต้) ซึ่งอาจค่อยเป็นค่อยไป ในการขยายผลต่อไปยังระดับกรม หรือจังหวัด หรือท้องถิ่นต่อไป หรือกลไกจะเป็นในรูปแบบของคณะกรรมการ หรือรูปแบบอื่น ซึ่งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการศึกษาในเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจัง เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการทำงานในเรื่อง “แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ”

3) การติดตาม (Monitoring) และประเมินผล (Evaluation) ควรมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในเรื่องแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ที่ปรึกษา ที่เชี่ยวชาญและมีความเป็นกลาง ทำการประเมินผลแผนสิทธิมนุษยชนฯ ฉบับที่ 2 ช่วงครึ่งหลัง (ประจำปี พ.ศ. 2555-2556) ที่จะทราบถึงขีดความสามารถที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงของหน่วยงานต่างๆ ภายหลังจากการขับเคลื่อนไปแล้วจนแผนฯ ฉบับที่ 2 หมดวาระลง เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ต่อไป

พิมพ์ที่ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐
โทร. ๐ ๒๒๔๓ ๐๖๑๑ โทรสาร ๐ ๒๒๔๓ ๐๖๑๖
ว่าที่ร้อยตรี วินัย ชاکریانุโยค ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๕๕